Інна Козюра,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності А6 Спеціальна освіта
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Юлія Бондаренко,
докторка педагогічних наук, професорка,
професорка кафедри психології, логопедії та інклюзивної освіти
Житомирського державного університету імені Івана Франка

РОЛЬ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВОЇ ГРИ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

Сюжетно-рольова гра є одним із провідних засобів розвитку комунікативних умінь дітей дошкільного віку, оскільки створює природні умови для взаємодії з однолітками та дорослими, засвоєння соціальних норм і практичного використання мовлення в різноманітних ситуаціях. Її особливість полягає в тому, що дитина не лише відтворює знайомі життєві ситуації, а й бере на себе певну роль, діє відповідно до її змісту, узгоджує власні наміри з діями інших учасників. У процесі такої діяльності формуються здатність вступати в діалог, слухати співрозмовника, висловлювати думки, ставити запитання, домовлятися та підтримувати спільну діяльність.

У науковій статті С. Сиваш, присвяченій формуванню комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри, обґрунтовано значення ігрової діяльності для розвитку здатності дітей взаємодіяти, використовувати мовлення відповідно до комунікативної ситуації та засвоювати правила соціальної поведінки [3, с. 156]. Дослідниця розглядає сюжетно-рольову гру як засіб поєднання мовленнєвого й соціального розвитку дитини. Комунікативні вміння формуються найефективніше тоді, коли дитина має можливість не лише сприймати мовленнєві зразки, а й самостійно застосовувати їх у взаємодії з іншими учасниками гри. Подібний напрям дослідження представлено в публікації І. Літвинець, присвяченій формуванню комунікативних умінь старших дошкільників засобами сюжетно-рольових ігор. Дослідниця зосереджує увагу на можливостях ігрової діяльності для вдосконалення спілкування дітей у різних соціальних ситуаціях [2, с. 23].

Комунікативні вміння охоплюють здатність вступати в контакт, підтримувати розмову, чітко висловлювати думки, розуміти співрозмовника, використовувати мовленнєві засоби відповідно до ситуації та дотримуватися правил спілкування. Сюжетно-рольова гра сприяє розвитку цих умінь завдяки активній участі дитини в діалогах і спільному розв’язанні ігрових завдань [4, с. 397]. Наприклад, під час гри «Магазин» діти навчаються звертатися одне до одного, формулювати прохання, ставити уточнювальні запитання, відповідати на запити покупців і використовувати слова ввічливості. У грі «Лікарня» вони відпрацьовують навички повідомлення інформації, пояснення власного стану, надання рекомендацій і підтримання діалогу.

Значний потенціал сюжетно-рольової гри полягає також у розвитку емоційної чутливості та здатності враховувати переживання інших людей.

Виконуючи ролі членів сім'ї, вихователя, лікаря або покупця, дитина вчиться розуміти потреби персонажів, добирати відповідні слова й інтонації, виявляти турботу та ввічливість. Наприклад, під час гри «Сім'я» діти можуть відтворювати ситуації взаємодопомоги, обговорювати проблеми персонажів і шукати способи їх розв'язання. У дослідженні О. Сорочинської, В. Танської та Ю. Ліпіліної сюжетно-рольові ігри розглядаються як один із засобів формування комунікативної компетентності старших дошкільників і засвоєння ними способів соціальної взаємодії [4, с. 395].

Сюжетно-рольова гра має безпосередній зв'язок із розвитком зв'язного мовлення. Під час ігрової діяльності дитина пояснює зміст своїх дій, описує події, повідомляє про наміри персонажа та послідовно передає інформацію іншим учасникам. Завдяки цьому збагачується словниковий запас, удосконалюється граматична будова мовлення, формується вміння будувати зрозумілі й логічно завершені висловлювання. У публікації І. Васьківської та М. Могилевець висвітлено результати дослідження впливу систематичного використання сюжетно-рольових ігор на розвиток діалогічного й монологічного мовлення старших дошкільників. Автори повідомляють про позитивні зміни в мовленнєвому розвитку дітей, зокрема збільшення частки учасників із високим рівнем відповідних умінь після формувального етапу дослідження [1, с. 771].

Отже, сюжетно-рольова гра є важливим засобом формування комунікативних умінь дітей дошкільного віку, оскільки поєднує мовленнєвий, соціальний та емоційний розвиток. У процесі ігрової взаємодії діти навчаються вступати в контакт, підтримувати діалог, слухати співрозмовника, чітко висловлювати думки, домовлятися, співпрацювати й розв'язувати конфліктні ситуації. Систематичне використання сюжетно-рольових ігор за умови належного педагогічного супроводу сприяє формуванню впевненості у спілкуванні, самостійності та готовності до конструктивної взаємодії з іншими людьми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Васьківська І. О., Могилевець М. Ю. Ефективність сюжетно-рольової гри як засобу розвитку зв'язного мовлення старших дошкільників. *Science and Technology: Theory, Practice and Progress* : матеріали 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф., 27–29 трав. 2026 р., Краків, Польща. С. 769–772.

2. Литвиненко Р. О., Перетятько В. В., Новосад Н. В. Формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх учителів біології та основ здоров'я в умовах воєнного стану. *Педагогічні науки: теорія та практика.* 2024. № 3. С. 20-25.

3. Сиваш С. В., Трипольська Н. В. Формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри. *Інноваційна педагогіка.* 2023. Вип. 64, т. 2. С. 154–159.

4. Сорочинська О. А., Танська В. В., Ліпіліна Ю. В. Формування комунікативної компетентності у дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольової гри. *Science and innovation of modern world* : матеріали 3-ї Міжнар. наук.-практ. конф. 2022. С. 394–400.

5. Гиленко Ю, Бондаренко Ю. А., Розвиток у дошкільників із порушеннями мовлення потреби у спілкуванні: теоретичний аналіз. Матеріали статті видавець: СумДПУ імені АС Макаренка. 2024 р.